

מסורת הש"ס

(א) [לעיל י:ב] (ג) [ש"י מוס' יבמות קטו: ד"ה וכן הוין ומוס' ב"מ ע. סד"ה חמא ומוס' לקמן פה: ד"ה ועוד] (א) [ג"ל לרעה: ד] קדושין עה. עדיות פ"ח מ"ג, (ה) [תוספתא קדושין פ"ה] (ו) [ש"ב], (ז) [בבא עירובי ספק, רש"ש], (ח) [יבמות טז:] (ט) [ב"ב ג:] (י) [וגם על חלל עגמו אין ש"ך לשון טימעות].

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' א"ל אבי ובהא כי לא מודה מי מכשיר כ"ג. עיין ב"מ ע ע"ה תדה' חמא מריה וכו'.

מוסף רש"י

אלמנת עיסה. אלמנת ספק חלל שהיה מעורבת בספקות. בעלה היה ספק והוא בזה מכחו דהוא לא ספק ספיקא [קדושין עה.].

אין מינאי. אמת ממני הוא: **ובהא כי לא מודי כו'.** דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אללה חוץ מן הארוס: **הא לנחמנה.** אם בזה כהן לימלך לבית דין לא שרינן ליה לכונסה אלא"כ היו רוב כשרים אללה: **דיעבד.** אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה: **והא נמי כדיעבד דמי.** שנתעברה ואמה בזה לפסול העובר ולאוסרה על הארוס דאם אין אמה ממנייה הרי אמה מוציאה מצעלה: **מי אמר רבי יהושע אינה נאמנת.** אלמנה לא מוקמינן לה אחזקה: **עיסה.** לשון ספק: **על אלמנת עיסה.** שהיא בזה מכח ספק חלל כדלקמן^(א) שנטמעה בזה ספק חלל כגון שזרק בעל אמו הראשון לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומה ונמנאלת זו ספק גרושה ספק אלמנה ונשאה כהן והוליד ממנה בן זהו ספק חלל והעיד ר"י על אלהמה שזו זה שהיא כשרה. אלמנה מוקמינן לה אחזקה ואמרין אל תפסילנה לזו מספק כלומ' שמה בעלה חלל היה: **בזדקס וניסם.** וי"ל שזדקא אחר אומן גירושין והוגד לה שקרוב לו היו ולא נתגרשה כלל ואלמנה היתה וכשרה לכהן: **בזדקס ומונס.** בתמיה: **דבנן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא.** דבנן תמיה דלא חייסת לתרוניניה: **הא קמיני סיפא.** דההיא אמר להן כו': **קבלנו עדותכם.** נאמנים אהם לנו שכן שמעתם: **על כך.** להחמירה לכהונה דודאי אסורה: **שכחנטי** **שומעין לנס.** אם תאמרו אסורה: **אבל לא לקרב.** אם תאמרו מותרת: **הנס כרי.** מתניתין היא אומרת כרי לי שלכשר נבעלתי: **הכל.** גבי אלמנת עיסה כי היכי דלדידן מספקא לן לדידה נמי מספקא לה וליכא למימר בזה כרי ושמה כרי עדף: **חד ספיקא.** מתניתין חד ספיקא היא ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול שהרי לא בזה זה לפנינו ואילו בזה שמה היינו מבירים זו שהוא פסול: **הכל.** גבי אלמנת עיסה: **פרי ספיקי.** אמו של ספק חלל זה בזה נולד הספק והיא עצמה לא נאסרה אלא מספק וזו שבזה מתחמת בזה קרי לה ספק ספיקא. ומדברי רבי יוסף טוב עלם מלאכי [אלמנת עיסה] אשה שהיה בעלה ספק ספיקא כגון שנתגרשה אמו מצעלה הראשון ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומה בתוך שלשה חדשים ונשאת למינה מן שלשה חדשים וילדה את זה ספק שהוא בן תשעה לראשון וכשר ואפילו היתה מגורשת שהרי קודם לגט נתעברה או אפילו אחר הגט והוא ישראל ולא כהן וספק בן שבעה לאחריו וזנו של כהן הוא והרי הוא ספק חלל הרי ספק ספיקא שמה אינו בנו של כהן ואח"ל בנו הוא שמה לא היתה אמו גרושה אלא אלמנה ולהכי קרי לה עיסה שיש בה עירובי ספיקות הרבה כעיסה זו שהיא בלוקה. והא דלמרינן לקמן [ע"ב] כל שנטמעה בזה ספק חלל היינו פירושה כל שנטמעה בזה ספק עירובי^(ב) חלל. נטמעה נתעבר: **איזוהי אלמנת עיסה.** שהעיד עליה שהיא כשרה: **כל שאין.** בעירובי ספקותיה לא ספק ממזרות ולא ספק נתינות ולא ספק עבדי מלכים אלא ספק חלל לבדו. מש"ה נקט עבדי מלכים משום עבדי שלמה^(ג) שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל ובגון זרעו של הורדוס שהי' עבד לבית חשמונאי וגברה ידו ומלך^(ד): שמעתי

כמו באלמנה וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות ואע"ג דבעלמא מקילין בנספק ספיקא הכא מעלה עשו ביזחסין כי היכי דמזריך לקמן תרי רובי להכשיר אף על גב דבעלמא סגי בחד רובא: **ד"רבי יהושע אדר"י.** לא קשיא. והשתא לא מצי לשנויי בדבדקת ונישאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא כדאומרת שמה: **תנן רבנן איזו היא אלמנת עיסה.** קשה לרבינו תם על גרסת הספרי דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שמוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ו סז) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגריס אחוהי עיסה ולענין בת קמי וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטור ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר והי"פ נאמנת לטור עמיה בלויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לטמא ולטור שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן [קדושין דף עב:] ממזרים ונתינים עתידין ליטור לרחק ולקרב שייך לחללות כדתנן הכהנים שומעים לכס לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף סז.) וריחוקס בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפרריך בפ"ב [לקמן דף כח:] שפיר וטוהרה ס"ד התם דכילי כל פסולי בחד ליגשא הוה ליה למיחוי משפחה זו וכשרה אצל אסוריה ונתינות לאוהדא שייך עמיה לטור וטמא וטמא וטמא נקט משום לטור לטור לקרב ולהתיר אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בלויחה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה קמין כדבריימא דהכא אחוהי היא עיסה שנטמעה בבלויחה בלויחה או בשתיקה לטור את הבת כל שאין בזה כו' והכי משמע בתוספתא דקמתי נאמנת עיסה לטור ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דלכשר רבי יוסי בשמוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אבל במקום שמוכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה.) ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע ביירושלמי דקמתי אחוהי עיסה כל שאין בזה לא ממזר ולא נתינ ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בזה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דככשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיהו קשה לרשב"א כיון דהך כרייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין לזוה בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דקמתי לרחק ואורי"ה הא דמכשר ר"ת חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ואזוהי אצל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקמתי דנאמנת לרחק אם לעולם שותק:

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

יד.

דמי דהא מודה דהכא אינו אלא שהיה אומר שבזה עליה דפשיטא שלא היה מונב אחריה לאורצה שלא תזנה וצין לרבי וצין לשמואל אסור הוא בזה ישראל דשמוקי דקאמר לשמואל היינו דאסור בזה ישראל לכולהו לישני דבפרק בתרא דקדושין ולליגנא דבדוקי נמי קשה טפי דמשמע דאפילו ע"י בדיקת האם לא מיתכשר אלא לר"ג אבל לרבי יהושע לא והכא אמר דהא קא מודה וכשר לכ"ע ושמה יש לחלק בזה דהתם היינו שפעם אחת בזה עליה אבל מודה דהכא דקאמר מיניה היינו שבזה עליה ביאות הרבה והיה רגיל אללה תמיד וכדלמרינן רוב בעילות הלך אחר הבעל: **חדא דקא מודה.** ולליגנא קמא דיבמות ללא דיימא מעלמא ולאכא דלמרי דאפילו דיימא מעלמא כיון דקא מודה בתריה ידיה עדין ליה: **חדא דקא מודה.** מזנין לפרש דאיידי לענין לאוסרה על הארוס והי"פ חדא דקא מודה הלכך אינה נאסרת עליו ועוד הא רבי יהודה כו' לא קאמר ועוד אפילו לא מודה דאם אינו מודה פשיטא דנאסרת עליו אלא כלומר אפילו כי ליכא טעמא דמודה כגון לאפי' דרס"פ אלמנה מדאפקרה נפשה לגבי ארוס מפקרה נפשה נמי לגבי עלמא אפ"ה אינה נאסרת עליו משום דנאמנת כר"ג. כן פ"י לנו ר"י ואי אפשר להעמידה דלפי דבריו אם כן הא דלמרי אפי' מדאפקרה נפשה היינו בשלל דקין את אמו וזה אינו דהא אפלוגמא דרבי ושמואל קאי דמוקמי בקדושין מאי שמוקי בדוקי ולמאי דגרסינן בקדושין ארוסה שעבדה לא קשה מידי על כן ר"יך לפרש דהכא לא איירי לאוסרה עליו אלא לענין להכשיר את הולד והשתא הוי ועוד כפשוטו ועוד דאפילו לא יודה ולא דקאמר דלאו מיניה דבהא לא מכשיר ר"ג כיון דהוי כרי וצרי דלמרי דרפ"ב אלא כגון שמת או דליתיה קמן דלשיליה וזה חדשי ליה בסמוך דיעבד לפי שלא היה יכול הולד להינשא לבת ישראל ואפילו לממזרת אסור דמדאורייתא כשר הוא דהאי הוי כדיעבד הלכה כר"ג^(א): (מן

ד"ה ההוא ארוס ע"כ היה חסר מהתוספות): **אלמנת עיסה.** פירש בקונטרס שני פירושי ושיניהם דחוקים דהא אמרינן לקמן אחוהי היא אלמנת עיסה כל שנטמעה בזה ספק חלל^(א) ומה טימעות שייך בזה שנישאת לספק חלל ועוד דלזין לשון עיסה נופל על אדם אחד אלא על משפחה שייך לשון עיסה כדלמרינן [קדושין דף סט:] כל הארצות עיסה לארץ ישראל וא"י עיסה לבבד ובתוספתא תניא מפני מה אמרו עיסה פסולה מפני ספיקי חללין ומה ספיקי חללין שייך לאלו הפירושי ונראה לר"י ולרשב"א דעיסה קורא המשפחה שנטמעה בזה ספק חלל אחד או הרבה ספיקי חללים ולהכי חשיב ליה לקמן ספק ספיקא דכל אחד מזני המשפחה ספק אם הוא אמו ספק שנתערב בזה אם לאו ולקמן גרסינן אחוהי עיסה כל שנטמעה בזה כו' ולא גרסינן אלמנת עיסה איתא ביירושלמי ואפילו גרסינן אלמנת כל שנטמעה בזה קאי אעיסה ואם תאמר דבפרק עשרה יוחסין (סז דף עה.) משמע דאפילו מאן דמכשר אלמנת עיסה מודה בזה דפסולה גבי הא דלמרי רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה כו' ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד רבי יהושע כו' ומה לי אלמנה מה לי בת דבת נמי הוי ספק ספיקא רבי יוחסין מקילין בנספק ספיקא הכא מעלה עשו ביזחסין כי היכי דמזריך לקמן תרי רובי להכשיר אף על גב דבעלמא סגי בחד רובא: **ד"רבי יהושע אדר"י.** לא קשיא. והשתא לא מצי לשנויי בדבדקת ונישאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא כדאומרת שמה: **תנן רבנן איזו היא אלמנת עיסה.** קשה לרבינו תם על גרסת הספרי דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שמוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ו סז) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגריס אחוהי עיסה ולענין בת קמי וקאי אהאי דתנא בשילהי עדיות העיסה נאמנת לטור ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר והי"פ נאמנת לטור עמיה בלויחה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לטמא ולטור שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן [קדושין דף עב:] ממזרים ונתינים עתידין ליטור לרחק ולקרב שייך לחללות כדתנן הכהנים שומעים לכס לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף סז.) וריחוקס בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפרריך בפ"ב [לקמן דף כח:] שפיר וטוהרה ס"ד התם דכילי כל פסולי בחד ליגשא הוה ליה למיחוי משפחה זו וכשרה אצל אסוריה ונתינות לאוהדא שייך עמיה לטור וטמא וטמא נקט משום לטור לטור לקרב ולהתיר אף על גב דלטמא ולרחק ולאסור בלויחה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה קמין כדבריימא דהכא אחוהי היא עיסה שנטמעה בבלויחה בלויחה או בשתיקה לטור את הבת כל שאין בזה כו' והכי משמע בתוספתא דקמתי נאמנת עיסה לטור ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דלכשר רבי יוסי בשמוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אבל במקום שמוכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה.) ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע ביירושלמי דקמתי אחוהי עיסה כל שאין בזה לא ממזר ולא נתינ ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בזה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דככשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיהו קשה לרשב"א כיון דהך כרייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין לזוה בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דקמתי לרחק ואורי"ה הא דמכשר ר"ת חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ואזוהי אצל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקמתי דנאמנת לרחק אם לעולם שותק:

לא

פ' א ב מ"י פט"ו מהל' אסורי ביאה הלכה יא ופ"ח הלכה יד יד סמג לזון קבא טו"ש"ע אה"ע סמ"ו ו ספ"ק ז' ונכר אלפס עוד ביבמות פ"ו דף כ"ז:

פ' ג ד ה מ"י פט"ע שם הלכה ט טור אה"ע סמ"ו ו טו"ע אה"ע סמ"ג ב ספ"ק ה:

תוספות ר"ד

אין מינאי הוא ארי"י למאי יניחוש לה חדא דהא קא מודי ותו הארי"י אמר שמואל הלי' כר"ג פ"י דכי אומרת מאיש פלוני ובחן הוא נאמנת ואע"ג דאיתא ההוא פלוני ומכחשי לא ואמר לא באחי עלי' מעולם הוא נאמנת דאי איתא דהיכא דקא מכחשי לה לא מהימנא א"כ אמאי מהימן לה ר"ג סתמא וכן הוא אהורי פלוני ויאמר באם אהורי אהורי אלא לאו אלא דדאי דאע"ג דההוא אהורי ומכחשי לה היא נאמנת בין להכשיר בה כהני בין להכשיר בתה והכא נמי אע"ג דאיתא ארוס ואמר מעולם לא באחי עליה היא נאמנת להכשיר העובר ולהכשיר עצמה אם תתאלמן אבל לארוס דדאי אסורה דשרי' אנפשיה חתיכה דאיסור' א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג והא"ל שמואל לר"י שיינא להכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא [ע"ד] דאיכא רוב כשרים אצלה והכא רוב פסולים אצלה פ"י ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס וליתשמך תיקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא. אלא הא לכתחלה הא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי פ"י אם בא כהן לימלך לב"ד לא שרינן ליה לכתחלה אלא א"כ הוי רוב כשרים אצלה וזה דיעבד פ"י המורה אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה והא נמי כדיעבד דמי שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאסרה על הארוס אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה. ואינו ג"ל דאפי' אם מהימנתי לה ה"מ להכשיר גופה ובתה לכהונה אבל על בעלה לא ומשום דשותיה אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא ג"ל כן [פירושו] אי לא מהימנתי לה משוין לכתב פמורה ואסורה לבא בקהל ולא דמיא לפניה דשנתעברה דאע"ג דפסיל לה לכהונה לא פסיל לה לקהל דאימור לחלל נבעלה ואסורה לכתן ומותרת לישראל אבל הכא אי מספקא לה דנתעברה מאחר הוויא לה ממזרת ומה לי לאפוקי מקהל ומה לי לאפקה מבעלה וכי היכי דדיעבד דהתם אמרת נאמנת הכא נמי נאמנת ומותרת בתה לכתן כדי שלא תוציאנה מקהל והא דר"י איתא כשמואל דבפרק אלמנה לכו"ג פליגי רב ושמואל בארוסה שעבדה דרב אמר הוליד ממזר ושמואל אמר הוליד שותק ובפרק עשרה יוחסין פירשי' אמילתא דשמואל מאי שותקי ברוקי כבאשול בדיקי ל"י לאמי' ואי אמרה מארוסה נתעברה נאמנת: